

Politické hospodářství.

Frant. Fiedler: Rakousko-uherská vyrovnání po roce 1878 (Sborník spisů politických a národohospodářských, č. VII. Praha, Otto. 1903, str. 494.)

Slovo o vyplnění mezery bývá v literárních posudcích konvenienční frázi. Vyslovujeme-li je přes to o přítomné knize, a dodáváme-li, že je vyplněním záslužným — tím záslužnějším, protože jest po našem vědomí jedinou svého způsobu nejen v české, nýbrž v celé předlitavské literatuře — platí ono zde v plné vážnosti svého významu a vyjadřuje spolu záměr spisovatelův. Kniha jest jaksi pokračováním spisu »Vyrovnání s Uhry roku 1867 a 1877« sepsaného svého času J. Kaizlem, k němuž byl historický úvod napsal A. Rezek. Autor nazývá svou knihu »informační pomůckou«, skutečně jest něčím více, nevyhýbajíc se ani kritickým poznámkám a úvahám. V obsahu svém zahrnuje všechny záležitosti, jež spadají v obor občasných tak řečených národohospodářských vyrovnání rakousko-uherských — přibírajíc k tomu s omezením povahou věci daným i záležitosti branné a poměr k Bosně a Hercegovině — tedy zejména záležitosti kvoty, celní politiky, bankovní i valutové, úpravy daní nepřímých z cukru, líhu, piva, petroleje, i právo patentové, otázky konverse dluhové. Vše až do r. 1903. Spůsob spracování je synchronistický; zahrnují se totiž v jednotlivých odstavcích časových, daných právě obdobími jednotlivých obnov hlavních, všeliké z uvedených záležitostí pokud v mezích těch období změnám byly podrobeny. Praví sice spisovatel, že by jemu samému spracování systematické bývalo vítanějším, že však se i přes nebezpečí rozkouskování látky věcně souvislé rozhodl pro způsob výše naznačený, protože se mu viděl býti užitečnějším pro praktické potřeby. A tyto praktické potřeby, tedy potřeby vodítka pro politiky a publicisty, byly rozhodujícími pro účel knihy. Nespokojuje se pouhým vypsáním podstatného obsahu osnov i definitivní podoby různých ujednání a zákonů, nýbrž ukazuje, jak a proč k nim došlo i z příčin, které spočívaly v politických konstelacích a snahách stran. Zkrátka podává spolu obraz parlamentárních dějin. Tak ovšem nemohl se vyhnouti ani výkladům, jež se týkají parlamentárního postupu strany vlastní, a tu sluší uznati, že to učinil způsobem diskretním, což padá dost na váhu, uváží-li se, že do posledních let padá také období českých obstrukcí. Hlavním pramenem byly arci tisky parlamentární, veliký a obsáhlý to materiál, jenž je použit nejsvědomitěji s pečlivým výběrem věcí podstatných. Pro účel knihy, autorem samým jí daný, to jistě postačí a nemůže býti dosti rozhodně vytčeno, že od vydání knihy Fiedlerovy nebude žádný praktický politik český a žádný publicista míti výmluvu, nevyzná-li se v záležitostech, o nichž má hlasováním neb jiným způsobem pro veřejnost důležitým pronášeti své úsudky. Že v předmětech, do nichž vnášejí spory zájmové (agrární — industriální) hledišť často jednostranná, dovedla kniha zachovati direktivu národohospodářské objektivnosti, rozumí se při osvědčené již povznešenosti autorově nad běžný svár zájmový samo sebou. Leč i pro vědecké pracovníky, obírající se zejména podrobnějšími otázkami, bude kniha Fiedlerova cennou pomůckou, neboť poskytne orientaci po časových souvislostech a usnadní stopování jednotlivých pramenů. S toho hledišť jest ovšem škoda, že ne-

uvádí kniha větší měrou též poukazy na literaturu, což by právě při sporných otázkách bylo nad míru užitečno pro ty, kdož v politickém neb vědeckém záměru chtějí věci proniknouti na kloub. Leč autor může poukázati na svou souverenní vůli, předmět si ohraničiti podle cíle hlavního, jež knize dal. A podal-li nám tolik, bylo by nevděčno, chtíti na něm ještě více. I v těch mezích vykonal dílo ovšem ne snadné a provedením veskrz jasným, každému vzdělanějšímu laiku srozumitelným, zjednal si nárok na uznání a vděk. B.

Dr. *Cyrril Horáček: Das Ausgedinge. Eine agrarpolitische Studie mit besonderer Berücksichtigung der böhmischen Länder.* (Wiener staatswissenschaftliche Studien herausgegeben von Edmund Bernatzik und Eugen v. Philippovich.) Přítomná práce jest doplněný německý překlad spisu »Výměnek« vyšlého r. 1900, o němž »Sborník« svého času přinesl referát. Účel spisu naznačen jest v předmluvě, kde autor praví: »Sotva nalezne se mezi zemědělským obyvatelstvem českých zemí právní ústav, jenž by tak byl rozšířen a při tom v majetkové a rodinné poměry rolnictva tak hluboce zasahoval, jako výměnek. Tím dán jest význam jeho v politice agrární. Při nejdůležitějších soudobých agrárních problémech, tak zejména v otázce selského práva vlastnického, dědického, úvěrního a starobního pojišťování setkáváme se napořád s výměnkem a bylo by dojista chybou při řešení těchto otázek výminku opomenouti a jej podceňovati.«

Doplnění původního spisu týká se především dat statistických, pokud vůbec autoru byla po ruce. Tak zejména doplněna byla statistika za léta 1897 až 1900, jakož i použito veškerého, v této otázce ovšem dosti sporého materiálu, který vynesla agrární enquete pořádaná v letech 1898 až 1900 Zemědělskou radou král. Českého. Naproti tomu výsledky šetření poměrů výminkových provedeného na Moravě nebyly dosud učiněny ve svém celku přístupnými a nemohl jich tudíž autor pohříchu použiti, ačkoliv právě z tohoto důvodu s německým vydáním svého spisu otálel. Spis připsal autor svému učiteli professoru dru Albinu Bráfovi.

Zprávy.

O z n á m e n í. Dle sdělení obsaženého ve Věstníku c. k. min. spravedlnosti ze dne 30. ledna 1904 pořádán bude ve dnech 28. až 30. září 1904 v St. Louis (Severní Amerika) u příležitosti mezinárodní výstavy světové mimo jiná vědecká shromáždění i všeobecný sjezd právníků.

Na sjezdu tom bude pojednáno o dějinách a dogmatice různých soustav právních, pak o otázkách mezinárodního práva, jakož i o docílení větší shody v základech a útvarech soudního řízení u jednotlivých kulturních národů platného.

Ku přání, které projevila vláda Spojených států severoamerických, zvolu se zástupcové všech odborných kruhů právnických, by sjezdu toho se účastnili.